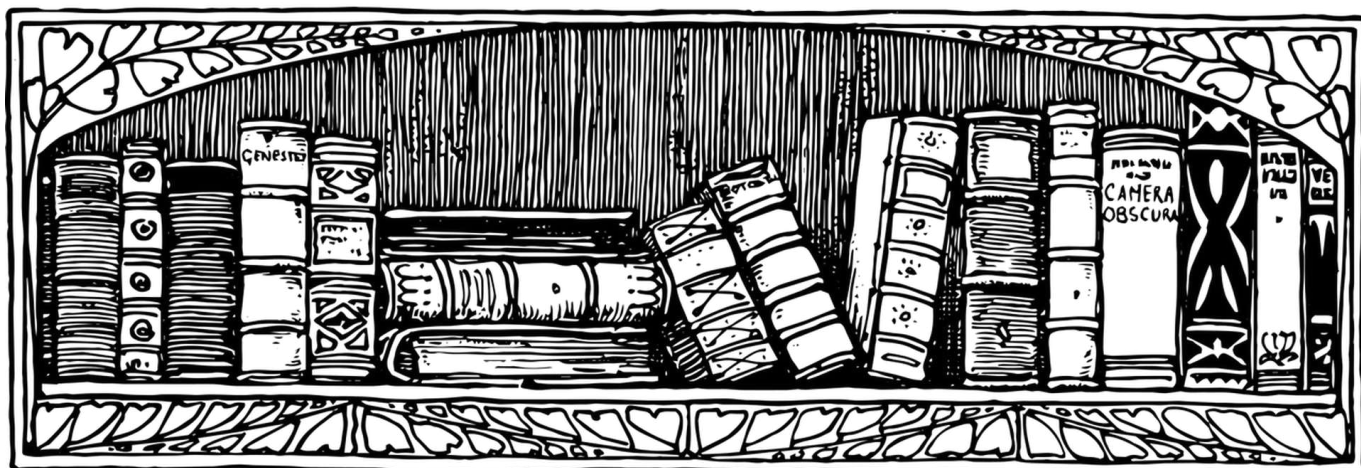

Potrafimy opisać Europę

Potrafimy opisać Europę

Poruszamy się po Europie bez granic. Odwiedzamy różne miejsca, wysyłamy pozdrowienia, poznajemy przyjaciół z rozmaitych krajów. Warto więc nasze wspomnienia dobrze udokumentować, również na piśmie. Zanim wyruszymy w kolejną podróż, przypomnijmy sobie kilka ważnych uwag dotyczących trudniejszych form ortograficznych i gramatycznych, które odnoszą się do nazw własnych.

Film dostępny pod adresem [/preview/resource/RJ3c1eh6D8LYO](https://www.contentplus.pl/preview/resource/RJ3c1eh6D8LYO)

Między Wschodem a Zachodem. Miejsce Polski w Europie (dr Jolanta Kędzior)

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-NC-SA 4.0.

Na początku filmu pojawia się plansza "Między Wschodem a Zachodem". Następnie pojawia się pedagog dr Jolanta Kędzior z Uniwersytetu Wrocławskiego. Kobieta znajduje się w pokoju na tle książek, rośliny doniczkowej i fragmentu grafiki. Na końcu pojawia się plansza z napisami: wystąpiła dr Jolanta Kędzior, scenariusz i realizacja Contentplus.pl na zlecenie Uniwersytetu Wrocławskiego w ramach projektu "E-podręczniki do kształcenia ogólnej", grudzień 2014.

Polecenie 1

Zapoznaj się z nagraniem, zwracając uwagę na miejsce Polski i Polaków w Europie.

Następnie wynotuj w punktach najważniejsze, twoim zdaniem, zagadnienia pojawiające się w wypowiedzi.

Ćwiczenie 1

Uzupełnij poniższą tabelę formami dopełniacza i miejscownika. Możesz wzorować się na zdaniu: „Nigdy nie byłem w (we) ...”. Jeśli masz wątpliwości, skorzystaj ze słownika ortograficznego lub języka polskiego.

Mianownik	Dopełniacz/Miejscownik
Dania, Hiszpania	
Holandia, Irlandia	
Bretania, Nadrenia	
Anglia, Italia, Walia	
Bośnia	
Rosja	
Niemcy, Włochy	

Ćwiczenie 2

Wyszukaj w słowniku poprawnej polszczyzny nazwiska postaci ważnych dla kultury europejskiej. Uzupełnij tabelę wersją rodzimą lub spolszczoną.

Wersja rodzima	Wersja spolszczona
Shakespeare	
	Russo
Balzac	
	Szopen
Molière	
	Wolter

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Przedrostek *euro-*, pisownia przymiotników i nazw własnych

Mapa polityczna Europy

Coraz częściej pojawiają się w polszczyźnie nazwy własne i wyrazy pospolite, w których występują odniesienia do Europy. Związane są one również z wejściem Polski do Unii Europejskiej. Zapożyczamy nazwy instytucji, urzędów, dokumentów i traktatów Parlamentu Europejskiego.

Wymownym znakiem tych zmian są słowa z przedrostkiem 'euro-', np. 'eurofundusze', 'europarlament', 'europejski'.

Cząstkę 'euro-' zawsze piszemy łącznie z wyrazami, których 'europejskość' ma ona podkreślać, np. 'eurobarometr', 'europarlament'.

Europejskie nazwy własne mają tradycyjny zapis – z wielkiej litery piszemy miasta, stolice, pasma górskie, krainy, regiony. To samo dotyczy nazw obywateli państw, regionów.

Zwykle formy męskie nazw mieszkańców i obywateli mają swoje żeńskie odpowiedniki: 'Polak – Polka', 'Niemiec – Niemka', 'Norweg – Norweżka', 'Fin – Finka', 'Szwed – Szwedka'.

Natomiast określenia mieszkańców miast ('wrocławianin', 'berlińczyk', 'paryżanin') piszemy małą literą.

Warszawa

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Warto zapamiętać, że zwyczajowo można używać określenia 'Wspólnota' jako synonimu 'Unii Europejskiej'.

Na co należy zwracać uwagę?

1) Kłopoty mogą się pojawiać przy zapisie przymiotników utworzonych od nazw własnych. Warto zapamiętać następujące przykłady:

- formant '-ski' mają m.in. takie przymiotniki, jak: 'włoski', 'hiszpański', 'francuski', 'norweski';
- formant '-cki': 'szkocki' (jak 'płocki');
- formant '-dzki': 'szwedzki', 'oksfordzki' (jak 'grudziądzki') tak kończą się wyrazy utworzone od rzeczowników zakończonych na głoski [d, dz] – 'Szwed', 'Oksford').

2) W nazwach typu: 'Hiszpania', 'Katalonia', 'Rumunia', 'Holandia', zakończonych na [n'ja, d'ja], w dopełniaczu pojawia się forma -nii, -dii, bo wymawiamy je i zapisujemy jak wyrazy 'mania – manii', 'melodia – melodii'. Ale już wyraz 'Bośnia' wymawiamy jak 'wiśnia' – stąd w dopełniaczu piszemy 'Bośni' (jak 'wiśni').

3) Nie nadużywamy wielkich liter w słownictwie dotyczącym polityki, administracji, prawa Unii Europejskiej. Dotyczą ich te same zasady pisowni, co w nazwach instytucji i dokumentów polskich.

Nazwę waluty unijnej: 'euro' piszemy z małej litery, jak inne nazwy monetarne: 'złoty', 'dolar' itp.

Warto także zapamiętać, że nazwiska obce, które przyjęły się w polskim języku, podlegają odmianie jak nazwiska polskie. Szczególnie dotyczy to znanych osób ze świata kultury, np. Disney, Disneya; Goethe, Goethego.

Szczegółowe zasady odmiany i pisowni warto sprawdzić w słowniku poprawnej polszczyzny lub w słowniku ortograficznym.

Zadaniowo

Ćwiczenie 3

W poniższych zdaniach wybierz poprawne formy gramatyczne. Wstaw wybrane wyrazy spośród podanych poniżej.

Byliśmy na wakacjach (na Słowacji / w Słowacji) , a majówkę spędziliśmy (w Węgrzech / na Węgrzech) . Nasi przyjaciele wybrali się (na Łotwę / do Łotwy) , a potem jeszcze na dzień (na Estonię / do Estonii) .

do Łotwy

na Estonię

w Węgrzech

na Łotwę

na Słowacji

w Słowacji

na Węgrzech

do Estonii

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Utwórz przymiotniki od podanych nazw geograficznych lub nazw własnych według wskazanego wzoru.

Haga - haski

Norweg -

Praga -

Francuz -

Oxford -

Irlandia -

Szwed -

Alzacja -

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Morze Martwe

Źródło: Pixabay, fotografia barwna, domena publiczna.

Gdańsk

Źródło: Pixabay, fotografia barwna, domena publiczna.

Szwedzka flaga

Źródło: Pixabay, grafika barwna, domena publiczna.

Ćwiczenie 5

Znajdź ukryte wśród liter przymiotniki pochodzące od nazw własnych.

h	e	u	r	o	p	e	j	s	k	i	i
i	h	o	ś	l	ą	s	k	i	e	a	e
b	i	r	z	y	m	s	k	i	h	a	b
a	i	i	f	r	a	n	c	u	s	k	i
o	p	o	g	ó	r	z	a	ń	s	k	i
w	i	e	d	e	ń	s	k	i	u	g	h
l	i	z	b	o	ń	s	k	i	h	d	o
m	a	d	r	y	c	k	i	o	h	a	h
h	b	b	u	i	u	b	b	b	o	ń	i
h	o	b	u	i	i	h	h	i	b	s	b
u	b	m	o	s	k	i	e	w	s	k	i
i	s	k	a	r	ż	y	s	k	i	i	h

- ☐ pogórzański ☐ lizboński ☐ madrycki ☐ europejski ☐ śląski ☐ rzymski
☐ wiedeński ☐ gdański ☐ skarżyski ☐ francuski ☐ moskiewski

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 6

Wskaż, które z podanych niżej nazw geograficznych się odmieniają.

☐ Budapeszt

☐ Oslo

☐ Helsinki

☐ Lofoty

☐ Bonn

☐ Bazylea

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Uzupełnij luki w następujących zdaniach.

Mieszkaniec Wrocławia to / .

a mieszkanka Wrocławia to .

W Wiedniu mieszka mój kolega , a w Dreźnie jego brat – .

Nasz przyjaciel Grek ma siostrę .

Mieszkaniec stolicy Anglii to , a w stolicy Niemiec mieszka

.

Mój przyjaciel mieszka w Gdyni, więc jest .

Dziadkowie mojej kuzynki, będąc we Włoszech, poznali parę rodowitych .

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Zastanów się nad poprawnością wyróżnionych nazw i wyrazów utworzonych od nazw w poniższych zdaniach. Pojawiają się tam formy poprawne oraz błędne. Opatrz znakiem plus te zdania, w których wszystkie formy są poprawne, znakiem minus zaś te, w których przynajmniej jedna forma jest błędna.

Stwierdzenie	+	-
Spędzamy zwykle wakacje nad Morzem Bałtyckim , ale na narty wyjeżdżamy w Alpy lub w Dolomity .	☐	☐
Do Brukseli łatwo się dostać pociągami z Nadreni , Badeni lub Westfalji .	☐	☐
Lubię klimat Katalonii , ale w przyszłym roku udam się do Rumunii lub Bośni .	☐	☐
Pewna Norweżka sprzeczała się z berlińczykiem o liczbę mieszkańców Helsinek .	☐	☐
Trudno jednym słowem nazwać mieszkańca Oslo .	☐	☐
Lubię haski poranek, praskie popołudnie, a najbardziej – paryski wieczór.	☐	☐
Choć pochodzę z Hiszpani , znam świetnie szwecki , norweski , irlandzki , a nawet kilka słów w polszczyźnie .	☐	☐
Wiem przecież, że kobieta, która ma narodowość duńską, to Dunka , z Norwegii pochodzi Norweżka , a w Finlandii mieszka Finka .	☐	☐

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Wypisz poprawnie zapisane nazwy własne z poprzedniego ćwiczenia w dwóch grupach
- w jednej słowa pisane z wielkiej litery, w drugiej z małej.

Ćwiczenie 10

W poniższych zdaniach uzupełnij luki właściwymi nazwami lub określeniami. Wybierz poprawną formę z podanych w nawiasie.

Całe to zamieszanie powstało przez **(norweskich / norweżkich)** []
znajomych, których poznaliśmy w słonecznej **(Italii / Italji)** []! Wybraliśmy
się w towarzystwie kilku osób na tradycyjną **(francuską / francuzką)** []
kolację do **(szweckiego / szwedzkiego)** [] dyplomaty, który zaślubił
niedawno miłośniczkę dramatów **(Shakespeare'a / Shakespeara)** [].

Gospodarzy chwilowo nie było w domu. Niezwykle uprzejmy **(Szwajcar / szwajcar)**
[] – jak się przedstawił, **(Ateńczyk / ateńczyk)** []
z pochodzenia, zaprosił nas do salonu.

Spodziewaliśmy się wystroju północnego, prawie jak znad **(Kanału La Manche / kanału La Manche)** []. Czeką nas zdziwienie – na komodach starożytne wazy
z **(Krety / Wyspy Krety)** [], wielkie muszle znad **(Morza Adriatyckiego / morza Adriatyckiego)** [], a na ścianach klasycystyczne malowidła. Na
jednym z nich wzgórze **(Sorrento / Sorrenta)** [], pejzaże spod **(Monte Cassino / Monte Cassina)** [] i fale w pobliżu **(Simisu / wyspy Simi)**
[].

Co ładniejsze? – trudno odpowiedzieć. Sprzeczał się o to **(Szwajcar / szwajcar)**
[] – rodowity mieszkaniec Zurychu – z **(rzymininem / Rzymianinem)**
[], który ma willę na Piazza Venezia.

Na to wszystko wtrącił się ktoś trzeci – **(ateńczyk / Ateńczyk)** [], który tak
naprawdę woli klimat **(Saloników / Salonik)** []. Jego zdaniem „sztuka
klasyczna – sztuką klasyczną”, ale on woli litografie greckiej agory, no, może jeszcze kilka
rysunków rzymskich **(for / forum / forów)** [].

Spokój chciał zaprowadzić pewien (Walijczyk / walijczyk) [], dość rezolutny profesor (oksforski / oxforcki / oksfordzki) [] i znawca (Greki / greki) [], (Łaciny / łaciny) [], autor książek po (szwecku / szwedzku) [] o historii (Dani / Danii / Danji) [] i o dziejach (Bretani / Bretanii / Bretanii) []. Nic z tego! Trochę łamaną (czesczyną / czesczyną) [], jakby w dziwnej (polszczyźnie / polszczyźnie) [], swoje trzy grosze wtrącił (norweski / norwecki) [] attaché w (Bośni / Bośni) []. W salonie zagotowało się od sporów, a o przyjęciu wszyscy zapomnieli. Spierano się o politykę (Hiszpani / Hiszpanii) [], o zabytki (Katalonii / Kataloni) [], architekturę (Rumuni / Rumunii) [] i malarstwo (flamandzkie / flamanckie) [] w muzeach (Nadreni / Nadrenii) []. Ze spotkania nic nie wyszło, bo gospodarz zadzwonił, że nie zdąży wrócić z (Pirenei / Pireneji / Pirenejów) [] i zaprasza wszystkich w przyszłym roku do swojego apartamentu w (Brukseli / Bruxeli) [].

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 11

Sformułuj i zapisz poniżej lub w zeszyte własne wyjaśnienia poniższych słów z formantem 'euro-'.

- europarlamentarzysta
- eurodeputowany
- eurosejm

Uzasadnij, dlaczego jedna z tych nazw nie pasuje do pozostałych.

Ćwiczenie 12

Zastąp poniższe neologizmy z częstką *euro-* dłuższym wyrażeniem według podanego wzoru. Zapisz je w zeszycie.

- eurozwolennik – zwolennik Unii Europejskiej
- euroklub – ...
- euromiasto – ...
- europarlament – ...
- euroobywatel – ...
- europojekt – ...
- eurobarometr – ...
- eurobiurokracja – ...

Ćwiczenie 13

Określ prawdziwość poniższych stwierdzeń, dotyczących zasad pisowni ważnych nazw i terminów związanych z Unią Europejską.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Jeśli piszemy o oficjalnych instytucjach Unii Europejskiej, powinniśmy stosować wielkie litery – np. „Komisja Europejska”, „Przewodniczący Unii Europejskiej”, „Rada Unii Europejskiej”.	☐	☐
W znaczeniu potocznym (obiegowym) możemy używać wyrażeń typu „strategia lizbońska”, „konferencja europejska”, „traktat nicejski”, „prezydencja europejska” – podobnie przecież piszemy np.: „traktat wersalski”, „kongres wiedeński”.	☐	☐
Wszystkie nazwy dotyczące Unii Europejskiej i Parlamentu Europejskiego trzeba pisać zawsze wielkimi literami. Nawet w obiegu potocznym nie powinny się znaleźć formy typu „parlament europejski”.	☐	☐
W zdaniu – „W maju w Brukseli zbiorą się wszystkie państwa członkowskie Unii Europejskiej.” – zostały poprawnie użyte małe i wielkie litery.	☐	☐
Cząstkę „euro-” piszemy zawsze z łącznikiem (np. euro-parlament).	☐	☐

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.